למנינא אחרינא. לשוס מעשה שהיה ובירושלמי דוחה דלעולם מניסן מנינן והאי דקאי בכסליו וקרי ליה שנת עשריס וקאי בניסן כו' (ה) בירושלמי גרס התיב ר' יצחק והכתיב ויהי באחת ושס מאות שנה וגו' (בראשית מ) ומתי עלה שנת המבול אינה עולה מן המנין תפתר כר"ל דאמר בתשרי נברא העולם והכתיב (נחמיה ג) ויהי בחדש ניסן שנת עשריס ונאמר (שם ה) ויהי בחדש כסליו שנת עשריס תפתר כר"ל דאמר כל שנה שלא נכנסו לה ל' יום אין מונין אותה שנה שלימה ופריך והא כתיב (שמות מ) ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן וא"א שנה שלישית היא ולא מנאה אלא שניה ע"י שלא נכנסו לה שלשיס יום דאין מונין אותה שנה שלימה כלומר אם תראה לדאות ששנה שלישית היתה ולא מנאה אלא שניה שלא נכנסו לה ל' יום והכתיב (במדבר י) ויהי בשנה השנית בחדש השני [בעשריס בחדש] נעלה הענן מעל משכן והא אינה בשתא חמשין יומין ואין מונין אותה שנה שלימה:

שנת עשרים לארתחשסתא המלך יין לפניו. פשטיה דקרא משמע דהאי עובדא דנחמיה בפני ארתחשסתא המלך (ב) היה דהוא דריוש בן אסתר שנכנס הבית בימיו אלא אי אפשר לומר כן דהא בשנת שיתא למלכות דריוש נכנס הבית כדכתיב ושיליא ביתא דנא ובסמוך מייתי לה והך עובדא דהכא בשנת עשריס הוה ד) [דכבר היו ישראל בהשקט ובנטוחה א] ועוד דבסמוך פריך רב יוסף לר' אבהו דאמר מתיסן מנינן מנינן למלכי ישראל מ"כ קשו קראי אהדדי הוה ליה לאקשויי מהאי קרא גופיה דשנת עשריס ולחדש (ג) תשרי קא חשיב ולריך לפרש דהכי קאמר קרא שנת עשריס לארתחשסתא דהוא כורש לאשון של פקידת המלך דריוש ב הביא יין לפניו דהוא דריוש בן אסתר ג ומעשה הזה בשנה שלישית למלכותו כדכתיב (עזרא ד) באדין בטלת עבידת בית אלהא וגו' עד שנת תרתין לדריוש מלך פרס ובשנת שלש למלכו דבר נחמיה לפני המלך על חומת ירושלים המפורלת כדכתיב בעזרא והיא היתה שנת עשריס לכורש הראשון כדא' במגילה פרק קמא (דף יא:) תלת דכורש וארבסיר דאחשורוש ושתים דדריוש בן אסתר ובשלישית בקש נחמיה על בנין העיר ומיהו יש לפרש דקרא דכפשטיה דבשנת שתים לדריוש התחילו לבנות הבית וגמר הבנין בשנת שש למלכותו ולא בנו חומת העיר ושעייה כי אם בנין בית המקדש לבדו והיו נתונים בערבה גדולה ומחרפה לפי שהעכו"ם (ד) שולטים אותם עד שנת עשריס לדריוש שבקש על חומת העיר עד שעלתה ארוכה לחומת ירושלים כדמוכחי קראי אך בבנין הבית לא נתעסקו שכבר היו בנוי: **ביום** עשרים וארבעה לחדש בששי בשנת שתים לדריוש (ה) ובשביעית בעשרים ואחד לחדש היה דבר ה'. ד תני קראי ניהו זה אחר זה מיד בנבואה של חגי ואין מפורש שם מה היה בעשריס וארבעה לחודש בששי ואע"פ שהוא תחלת פרשה ל"ל דקאי אפרשה קמייתא דכתיב לעיל מינה ויבאו ויעשו מלאכה בבית ה' (ו) אלהיהם כלומר ביום עשריס וארבעה לחודש בששי דבאותו יום התחילו לסתת באבנים ולגסר בעצים (ז) ובשביעית בעשריס ואחד לחדש היה דבר ה' אל חגי לזרזם להתחזק על המלאכה:

באותו זמן לשנה הבאה עלה עזרא מבבל וגלותו עמו. דהכי מוכחי קראי כדכתיב (עזרא ז) ושיליא ביתא דנא לירח אדר וכתיב בתריה אחר הדברים האלה במלכות ארתחשסתא וכתיב (שם ז) הוא עזרא עלה מבבל וכתיב ויבא לירושלים בחודש החמישי היא שנת השביעית למלך וכתיב (שם) באחד לחדש הראשון הוא יסוד המעלה מבבל והיינו באותו הזמן לשנה הבאה ה ומסוך לאדר היה ולא מיירי מנינן על כרחך היה שנה שמינית ו: **הוא** כורש הוא דריוש הוא ארתחשסתא. שלשתן כתובים בחד קרא לעיל מקרא דושיליא ביתא דנא וכתיב כתיב ושני יהודאי בנין ומצלחין בנבואת חגי נביאה וזכריה בר עדוא ובנו ושכללו מן טעם אלהא ישראל ומטעם כורש ודריוש וארתחשסתא מלך פרס וכתיב ושיליא ביתא דנא עד יום תלתא לירח אדר דהיא שנת שית לדריוש מלכא: **וארתחשסתא** על שם מלכותו. ולא כורש הראשון שנקרא לארתחשסתא כדפרישית לעיל כמו כן היינו על שם מלכותו:

בשביל

למנינא אחרינא הוא אמר רב פפא (ו) שנת עשרים שנת עשרים לגזירה שוה מה התם לארתחשסתא אף הכא לארתחשסתא וממאי דמעשה דכסליו קדים דילמא מעשה דניסן קדים לא ס"ד דתניא דברים שאמר חנני לנחמיה בכסליו אמרן נחמיה למלך בניסן דברים שאמר חנני לנחמיה בכסליו שנאמר [1]דברי נחמיה בן חכליה ויהי בחדש כסליו שנת עשרים ואני הייתי בשושן הבירה ויבא חנני אחד מאחי הוא ואנשים מיהודה ואשאלם על היהודים הפליטה אשר נשארו מן השבי ועל ירושלם ויאמרו לי הנשארים אשר נשארו מן השבי שם במדינה ברעה גדולה ובחרפה וחומת ירושלם מפורצת ושעריה נצתו באש אמרן נחמיה למלך בניסן שנאמר [2]ויהי בחדש ניסן שנת עשרים לארתחשסתא המלך יין לפניו ואשא את היין ואתנה למלך ולא הייתי רע לפניו ויאמר לי המלך מדוע פניך רעים ואתה אינך חולה אין זה כי אם רע לב ואירא הרבה מאד ואומר למלך המלך לעולם יחיה מדוע לא ירעו פני אשר העיר בית קברות אבותי חרבה ושעריה אוכלו באש ויאמר לי המלך על מה זה אתה מבקש ואתפלל אל אלהי השמים ואומר למלך אם על המלך טוב ואם ייטב עבדך לפניך אשר תשלחני אל יהודה [אל] עיר קברות אבותי ואבננה ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו עד מתי יהיה מהלכך ומתי תשוב וייטב לפני המלך וישלחני ואתנה לו זמן מתיב רב יוסף [3]ביום עשרים וארבעה לחדש בששי בשנת שתים לדריוש וכתיב [4]בשביעי (בשנת שתים) בעשרים ואחד לחדש ואם איתא בשנת ג' מיבעי ליה אמר ר' אבהו כורש מלך כשר היה לפיכך מנו לו כמלכי ישראל מתקיף לה רב יוסף הדא דא"כ קשו קראי אהדדי דכתיב [5]ושיציא ביתא דנא עד יום תלתא לירח אדר די היא שנת שית למלכות דריוש מלכא ותניא [6]באותו זמן לשנה הבאה עלה עזרא מבבל וגלותו עמו וכתיב [6]ויבא ירושלם בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך ואם איתא שנת השמינית מיבעי ליה ועוד מי דמי התם כורש הכא דריוש תנא הוא כורש הוא דריוש הוא ארתחשסתא כורש שמלך כשר היה ארתחשסתא על שם מלכותו ומה שמו דריוש שמו מ"מ קשיא א"ר יצחק לא קשיא כאן קודם שהחמיץ כאן לאחר שהחמיץ מתקיף לה רב כהנא ומי החמיץ והכתיב ומה

ויבא חגי. מירושלים בא שכבר עלו בני הגולה מימות כורש והיו שם בימיו ובימי אחשורוש וארתחשסתא זהו דריוש שאחר אחשורוש שנבנה הבית בשנת שתים לדריוש והרבה נשארו בבבל וחמיה בן חכליה היה שר המשקים למלך בשושן הבירה: **בשני בשנת שתים.** שניהם בנבואת חגי. ובדק במקרא ולא נמצא כתוב בפסוק שני בשנת שתים אך י"ל שלפסוק של מעלה הימנו קאי שכתוב בו בשנת שתים: **כורש מלך פרס היה.** כלומר על שם שהיה כשר קראוהו כורש ושמו מעיד עליו לפיכך מנו לו כמלכי ישראל: **הדא.** דאם מניסן מנינן קשו קראי אהדדי: **באותו זמן לשנה הבאה.** ע"כ שביעית היא לו ממה שפסק: **והכתיב בעזרא ויבא ירושלם בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך.** ואי מנו לו מניסן שמינית היא: **ועוד.** אמן בדריוש קיימינן ואת אמרת כורש מלך פרס היה: **הוא כורש הוא.** אף דריוש שאחר אחשורוש נקרא כורש: **החמין.** נעשה רשע כשעלה עזרא כבר החמיץ: **ומי החמין.** כשעלה עזרא: **והכתיב.** בגמרא ששלח ביד עזרא לפמות שהיו לו בארץ יהודה: ומה

(ה) נראה מזה כי רבינו היה גורס מתיא דא"כ קשו קראי אהדדי ועוד דכתיב ושיליא ביתא וכו' ועי' בתוס' כאן ד"ה שנת ועי"ק.

מותיב רב יוסף ביום עשרים וארבעה לחדש בששי בשנת שתים לדריוש המלך, [וכתיב] בשביעי בעשרים ואחד לחדש היה דבר ה' אל חגי וגו', ואם איתא דמתשרי מנינן להו בשביעי בשנת שלש מיבעי ליה למימר. ופירק ר' אבהו כורש מלך כשר היה מנו לו כמלכי ישראל מניסן. ואתקיף רב יוסף על הא דר' אבהו, הדא דא"כ מפני שהיה מלך כשר מנו לו כמלכי ישראל מניסן, קשו קראי אהדדי, (ה) וכי פעם מונין לו מניסן ופעם מונין לו מתשרי, דהא הני קראי דקא מפרש רב חסדא מראין כי מתשרי מנו לארתחשסתא והוא דריוש, והכא קאמרת מניסן מנו ליה, קשו קראי אהדדי. ועוד כתיב לגבי דריוש עצמו, ושיציא ביתא דנא עד יום תלתא לירח אדר דהיא שנת שית (למלכו) [למלכות] דריוש מלכא, ותני עלה באותו הזמן, כלומר באדר לשנה הבאה עלה עזרא מבבל וגלותו עמו, וכתיב ויבא ירושלם בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך, ואם איתא דמניסן מנינן ליה קאי באדר בשנת שית, הגיע ניסן הנה נכנסה שנה שביעית בניסן אחר עוד נכנסה שנה שמינית, ואם איתא דמניסן מנינן לדריוש עצמו, בחדש החמישי שנה שמינית הוא ליה למכתב. ועוד מי דמי התם כורש, כלומר הוא היה מלך כשר, ולו לכורש מנו לו מניסן כמלכי ישראל, הכא דריוש. ופרקינן תנא הוא כורש הוא דריוש הוא ארתחשסתא. מכל מקום קשו קראי אהדדי. ופריק ר' יצחק לא קשיא כאן קודם שהחמיץ, כלומר שלש ארבע שנים מנו לו מניסן, ומשנה ששית ולמעלה כיון שהחמיץ מנו לו מתשרי. ואתקיף עלה רב כהנא והא הני קראי מפרשי דבבנין הבית הוו עסקי, ומי החמיץ קודם שיבנה הבית, והא כתיב

(ו) [נעיל ב:], (ז) [פי' סוף תענוס בגין הנמים], (ח) [בעכין יג.], (ט) מ"ר, (י) גי' רש"ש,

---

תורה אור השלם

1. דִּבְרֵי נְחֶמְיָה בֶן חֲכַלְיָה וַיְהִי בְּחֹדֶשׁ כִּסְלֵיו שְׁנַת עֶשְׂרִים וָאֲנִי הָיִיתִי בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה:
וַיָּבֹא חֲנָנִי אֶחָד מֵאַחַי הוּא וַאֲנָשִׁים מִיְּהוּדָה וָאֶשְׁאָלֵם עַל הַיְּהוּדִים הַפְּלֵיטָה אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ מִן הַשֶּׁבִי וְעַל יְרוּשָׁלִָם:
וַיֹּאמְרוּ לִי הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ מִן הַשֶּׁבִי שָׁם בַּמְּדִינָה בְּרָעָה גְדֹלָה וּבְחֶרְפָּה וְחוֹמַת יְרוּשָׁלִָם מְפֹרֶצֶת וְשְׁעָרֶיהָ נִצְּתוּ בָאֵשׁ: נחמיה א א
2. וַיְהִי בְּחֹדֶשׁ נִיסָן שְׁנַת עֶשְׂרִים לְאַרְתַּחְשַׁסְתְּא הַמֶּלֶךְ יַיִן לְפָנָיו וָאֶשָּׂא אֶת הַיַּיִן וָאֶתְּנָה לַמֶּלֶךְ וְלֹא הָיִיתִי רַע לְפָנָיו: נחמיה ב א
3. בְּיוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ בַּשִּׁשִּׁי בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ: חגי א טו
4. בַּשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרִים וְאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְּבַר יְיָ בְּיַד חַגַּי הַנָּבִיא לֵאמֹר: חגי ב א
5. וְשִׁיצִיא בֵיתָה דְּנָה עַד יוֹם תְּלָתָה לִירַח אֲדָר דִּי הִיא שְׁנַת שֵׁת לְמַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא: עזרא ו טו
6. וְיָבֹא יְרוּשָׁלִָם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי הִיא שְׁנַת הַשְּׁבִיעִית לַמֶּלֶךְ: עזרא ז ח

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה למנינא כו' וקאי בניסן כו' וה"ג דירושלמי כתיב וכו' ושם מאות שנה בראשון בא' לחדש וגו' ומתי עלה. (ב) ד"ה שנת כו' בפני אתתחשסתא המלך דהוא דריוש כו' הבית בימיו היה אבל ג"א: (ג) בא"ד בשנת עשרים לחדש דמתשרי קא חשיב: (ד) בא"ד ובחרפה לפי שהאומות היו שולטים אותם: (ה) ד"ה ביום כו' בשנת שתים לדריוש בשביעי בעשרים: (ו) בא"ד מלאכה בבית ה': צבאות אלהיהם: (ז) בא"ד ולגסר בעצים ובשביעי בל"ל:

מוסף תוספות

א. וכיון שכן היאך הוי מבקש נחמיה ממנו בשנת עשרים למלכותו שיבנה אותו. מי' מר"ן. ב. דהיינו כורש הראשון של פקידת הבית שהיתה בשנה ראשונה למלכותו כמו שכתוב בסוף דברי הימים ובראש עזרא. שם. ג. והמלך יין לפניו מלתא אחרית' היא כלו' המלך דריוש הפרסי בן אסתר יין לפניו. שם. ד. תימא מאי פריך דילמא הך דבשביעי

בשנת שתים קדים דאין מוקדם ומאוחר, וי"ל דקראי לא מוכחי הכי דתני. תוס' סנה"ש. ה. שאי אתה יכול לומר שבאותו שנה עצמה היה משום דבהדיא כתיבי קראי שלאחר שעשו חנוכת הבית ולאחר שעשו פסח עלה עזרא כדכתיב ואחר הדברי האלה במלכו' ארתחשסת' מלך פרס וכו'. מי' מר"ן. ו. שמחודש אדר שנבנה הבית עד חודש אב שבא עזרא לירושלם עברו שני ניסן. מיעב"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ומה חשחן. כלומר כל מה שחפצים הכהנים תנו להם משלי: **מעוזך.** ממשלך שבאת עליונו להשיבנו אני משיבך תשובה ראה מה כתוב בה די להון מהקרבין וגו' ומצלין לחיי מלכא למדע שלא לשם שמים עשה כי אם להנאתו: **הרי זה לדיק גמור.** אם רגיל בכך: **לא נישראל.** שלבו לשמים ואם מריעין לו בחייו אינו קורא לו תגר אלא מולה היסורין בעונו אבל עובד כוכבים אם אין מטיבין לו כגמולו קורא תגר: **נדבכין די אבן גגל.** כתב שבאה ביד עזרא כתוב בו שורות של אבני שיש שלא בחומות הבית והרביעי של עץ: **לנבחא.** למזבח. ובני נח הוזהרו על כך [ד] שנאמר (בראשית ב) והיו לבשר אחד יצאו בהמה וחיה ועוף שאינן נעשין בשר אחד שאין יולדין מן האדם: **בנוח מליס ביקרויהי.** מיקרות [ה] אותך לעתיד לבא: **לעולם שגג.** דעלמא מלכתא היא: **ורבה בר לימא.** לאחי שגג דהכא גמרא גמר לה מרביה דבלבתא הוא: **עד כסף כסרין מאה.** תנו להם לבוני הבית: **רגל שבו ר"ש לרגליס.** רגל שהוא בחדש הנכנס באחד בניסן הוא רגל השנה לרגליס: **נפקא מינה.** דהאי ר"ש: **לענין נדר.** שהוא מוזהר בבל תאחר ותלה הכתוב איחורו שלשה רגליס ואשמועי' מתניתין שאינו עובר עד שיהא פסח ראשון לשלשתן שאם עברו עליו שלא כסדרן אינו עובר: **אחד הנודר.** האומר דמי עלי ששמין אותו כעבד: **ואחד המקדיש.** דבר לבדק הבית: **ואחד המעריך.** שאמר ערכי עלי שהערך קונה בתורה כפי שניו: **פעמים שלשה.** פעמים שהוא בבל תאחר בשלשה רגליס: **פעמים חמשה.** דבעינן כסדרן: **חייבי הדמין.** אמר דמי עלי: **והחרמין.** חרמי גבוה: **גבור ומעשר.** מעשר בהמה: מכדי

[1] ומה חשחן ובני תורין ודכרין ואמרין לעלון לאלה שמיא חנטין מלח חמר ומשח כמאמר כהניא די בירושלם להוא מתיהב להם יום ביום די לא שלו אמר לו רבי יצחק רבי [2] מטונך [3] די להון מהקרבין ניחוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובנוהי ומאן דעבד הכי לאו מעליותא היא והתניא [4] האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא הרי זה צדיק גמור לא קשיא כאן בישראל כאן בעובדי כוכבים ואיבעית אימא מנלן דאחמיץ דכתיב [3] נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך די אע חדת ונפקתא מן בית מלכא תתיהב למה ליה דעבד הכי סבר אי מרדו בי יהודאי איקלייה בנורא אטו שלמה לא עבד הכי והכתיב [4] שלשה טורי גזית וטור כרתות ארזים שלמה עבד מלמעלה ואיהו עבד מלמטה שלמה שקעיה בבנינא איהו לא שקעיה בבנינא שלמה סדייה בסידא איהו לא סדייה בסידא (אמר) רב יוסף ואיתימא רבי יצחק [5] מנלן דאחמיץ מהכא [5] ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו מאי שגל אמר רבה בר לימא משמיה דרב כלבתא אלא מעתה הא דכתיב [6] ועל מרא שמיא התרוממת ולמאנייא די ביתיה היתיו קדמך ואנת ורברבניך שגלתך ולחנתך חמרא שתין בהון ואי שגל כלבתא היא כלבתא בת משתיא חמרא היא הא לא קשיא דמלפא לה ושתייא אלא מעתה דכתיב [7] בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימינך בכתם אופיר ואי שגל כלבתא היא מאי קא מבשר להו נביא לישראל הכי קאמר שכבר שחביבה תורה לישראל כשגל לעובדי כוכבים זכיתם לכתם אופיר ואיבע"א לעולם שגל מלכתא היא ורבה בר לימא גמרא גמיר לה ואמאי קרי לה שגל שהיתה חביבה עליו כשגל אי נמי שהושיבה במקום שגל איבעית אימא מנלן דאחמיץ מהכא [8] עד כסף כסרין מאה ועד חנטין כורין מאה ועד בתין משח מאה ומלח די לא כתב וגו' מעיקרא בלא קיצותא והשתא בקיצותא ודילמא מעיקרא לא הוה קים ליה בקיצותא אלא מחוורתא כדשניין מעיקרא: ולרגלים: רגלים באחד בניסן הוא בחמשה עשר בניסן הוא אמר רב חסדא רגל שבו ראש השנה לרגלים נפקא מינה לנודר למיקם עליה בבל תאחר ורבי שמעון היא דתניא [7] אחד הנודר ואחד המקדיש ואחד המעריך [8] כיון שעברו עליו ג' רגלים עובר בבל תאחר ר"ש אומר [9] ג' רגלים כסדרן וחג המצות תחילה [10] [9] וכן היה ר"ש בן יוחי אומר רגלים פעמים ג' פעמים ד' פעמים חמשה כיצד נדר לפני הפסח ג' לפני עצרת חמשה לפני החג ארבעה ת"ר [11] חייבי הדמין [12] והערכין החרמין והקדשות חטאות ואשמות עולות ושלמים צדקות ומעשרות בכור ומעשר ופסח לקט

כדתנן התם וכל זמן שלא הפרים לא קמי בבל תאחר אבל משהפרים קמי בבל תאחר אף על פי שלא הגיע לזמן הביעור ותדע לקמן [6] דרשינן מרי קמיה לכולהו חד דאמר ולא אפרים וחד דאפרים ולא אקריב אבל מעשרות לא אשכחן אלא חד קרא [1] ועוד משכחת לה כשנתמרח בכרי בין רגל לביעור דהא פשיטא כל זמן שלא נתמרח לא מיחייב ועוד דאפילו אתא"ל חייב אתא קרא דביעור א] לעבור עליו בשני לאוין [2] דכוותה אשכחן פ"ק דנדרים (דף ג:) וקנא תימה דלא חשיב הכא תרומה ומעשר שני ערב יום טוב דהשתא לא קיצותא בלא קיצותא והשתא בקיצותא כול'. ירושלמי: מה בין דאמר מניסן מנינן למאן דאמר מתשרי מנינן, ובכוריים דכי היכי דמרבי לקמן (ד' ה:) מעשר נרבי נמי תרומה ובכוריים ושמא בכלל מעשר אימנהו כמו בכל דוכתי דקתני חייב ולתרומה ובכוריים ומיהו לבכוריים אין לחוש דאין דינם בשלשה רגלים אלא מעצלת ועד החג בקרייאה ומחג עד תגוכה בלא קרייאה: לקט

ב) [מולין קלב. זבחים נב:], ג) זבחים ח. ב"ב י:, ד) [אמר], ד) [תוספתא פ"א ה"ב], ה) [בילה יט:], ו) [בכל אלפס ל"ר וכן היה רבי שמעון אומר וכו' וכ"ה הגיר' בתוספ' לפנינו], ז) [תוספתא דערכין פ"ג ה"ט], ח) [סנהדרין נח.], ט) בס"א: מבקרות, י) [עי' מה שפירש התוס' ר"ש שם בכוונת דבני תוס' אלו ועי' בתוס' ע"ז יט. ד"ה על מנת כו' וכן בפסחים ח: ד"ה שמזכה], כ) בס"א: כאומות, ל) [דף ו.],

גליון הש"ס

גמ' וכן היה רשב"י אומר. כעין זה ב"מ נג ע"ב. נדה מז ע"ב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה ומעשרות וכו' לענוד עליו בשני לאוין וכו'. נ"ב לאו דוקא ג' לאוין אלא לאו ועשה וכמ"ש הרשב"א. דהא קרא דביעור עשה הוא. וכ"כ בעל יד דוד:

מוסף רש"י

מטונך. ממשלך שבאת להכניע עלי אכניע עליך (זבחים לב:) לו: הגעתיך (חולין קלב:). **הרי זה צדיק גמור.** על דבר זה ומתשבח זו (ב"ב י:) **כדבר** זה, ולא אמריגן שלא לשמה עשה אלא קיים מצות בורלו שלוהו לעשות לדקה ומתכוין לף להנאת עצמו שיקבל בה לעולם הבא לו שיחיו בני (פסחים ח:).

מוסף תוספות

א. בתוס' הרא"ש, וכעי"ז בתוס' ע"ז דף יט. כעין אומות העולם. וכן פירש הגר"ע המובא בתוס' בתוס' הש"ס את דברי התוס'. ב. תימה דהוא לא צוה לבנות כך אלא. תוס' הרא"ש. ג. דמכיון שסמך הוא על אותן דברים ולא צוה לבנות כמו שירצו אלמא שניהם החמיצו לאחר שהיו כשרים. רשב"ץ. ד. ובאותו זמן היה צווי לבנין הבית כדכתיב באדיין בטילת עבידת בית אלהא עד שנת תרתין לדריוש מלך פרס. תוס' הרא"ש. ה. שמתחלה לא נתגלה להם הענין הזה אלא מכיון ששמעו שצוה שלא לבטל המלאכה ונתן רשות לבנות השבוהו למלך כשר ומנו לו מניסן כמלכי ישראל וכשחזרו וראו שלא נתן רשות לבנות אלא נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך די אע חדת חשבוהו שהחמיץ בכך וחזרו ומנו לו מתשרי. רשב"ץ. ו. וכיון שכן במעשרות דלא אשכחן אלא חד קרא לא עבר עליה אלא מכי אפרשיה ולא יהביה. רשב"ץ. ז. בשלשה רגלים עובר בבל תאחר ובשנה השלישית של שמטה אם לא נתנן נתוסף עליו עוד עשה דביעור דכתיב תוציא את כל מעשר תבואתך. רשב"ץ.

ז א מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' יג סמג לאוין שלא:
ב [מיי' פי"ח מהלכות ערכין הלכה ח]:

תורה אור השלם

1. ומה חשחן ובני תורין ודכרין ואמרין לעלון לאלה שמיא חנטין מלח חמר ומשח כמאמר כהניא די בירושלם להוא יום ביום די לא שלו:
עזרא ו ט
2. די להון מהקרבין ניחוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובנוהי:
עזרא ו י
3. נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך די אע חדת ונפקתא מן בית מלכא תתיהב:
עזרא ו ד
4. ויבן את החצר הפנימית שלשה טורי גזית וטור כרתת ארזים: מלכים א ו לו
5. ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו עד מתי יהיה מהלכך ומתי תשוב ויטב לפני המלך וישלחני ואתנה לו זמן:
נחמיה ב ו
6. ועל מרא שמיא התרוממת ולמאנייא די ביתה היתיו קדמך ואנת ורברבך שגלתך ולחנתך חמרא שתין בהון ולא שמעין ולא ידעין שבחתך ולאלהא די נשמתך בידה וכל ארחתך לה לא הדרתו:
דניאל ה כג
7. בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימינך בכתם אופיר:
תהלים מה י
8. עד כסף כסרין מאה ועד חנטין כורין מאה ועד חמר בתין משח מאה ומלח די בתין משח מאה ומלח די לא יתב:
עזרא ז כב

רבינו חננאל

ומה חשחן ובני תורין ודכרין ואמרין לעלון לאלה שמיא וגו'. **אמר ליה ר' יצחק דמטונך.** כלומר מן המקרא שהבאת מוכיח שהחמיץ, שנאמר די להון מהקרבין ניחוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובנוהי, הנה לא נתנדב לשם שמים אלא להנאתו. ואמרינן ומאן דעבד כי האי גונא לאו מעליותא היא, והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בניי ובשביל שאזכה לעולם הבא הרי זה צדיק גמור. ויש שמפרשין הרי זו צדקה גמורה. **ושניגן הני מילי לישראל,** אבל באומות העולם לא. **ואיבעית אימא** מנא לן דאחמיץ מהכא, נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך די אע חדת וגו' למה לי' למיעבד נדבך דאע, אלא אמר אי מרדו בך יהודאי איקליה בנורא. והא שלמה נמי עבד הכי וכו'.

בשביל שיחיו בני. והא דתנן פרק קמא דמסכת אבות (מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס [9] היינו בתומות [10] העולם [8] שתוהין על הראשונות: **ונדבך די אע.** [3] הא קא במגילת כורש הראשון כתיב דאתיתא בספר עזרא כשנה דריוש לבקר ולחפש דכתיב (עזרא ו) בתדין דריוש מלכא שם טעם ובקרו בבית ספרי די גנזיא ומכל מקום כיון דעל פי אותה מגילה לוה לבנות דייק מינה שפיר דהחמיץ [3] ומיהו קשיא לעיל מינה דבתמיהא מלכות אחשורוש כתבו שטנה וכתיב בתדין בטילת עבידת בית אלהא די בירושלם והות בטלה עד שנת תרתין למלכות דריוש מלך פרס וקרוי דנבותא מגי שמנו לו מניסן בשנת שתים לדריוש כתיב בהו [7] ועוד טובא דלא מייתי הכא אלמא מנו לו מניסן אע"פ שכבר החמיץ ושמא לא נתברר להם הדבר עד אחרי כן [ה]:

שלמה עבד מלמעלה ואיהו עבד מלמטה. לאו מקרא דריש אלא קבלה היתה בפיהם: **עד כסף כברין מאה.** בשנת שבע למלך היה כשעלה עזרא מבבל:

שלשה רגלים כסדרן. ומתניתין דניסן ר"ה ר"ש היא והכי אמרינן לקמן (דף ז:): **והחרמין.** בין חרמי גבוה בין חרמי כהנים ר"מ פסק דלדקה שפוסקים ליתן ביד בגאי ישנה בבל תאחר מלמוסרה לגבאי ואין הגבאי בבל תאחר מלחלוקה אבל מה שאדם נודר ביד עצמו לכשילקה אינה בבל תאחר:

צדקות ומעשרות. והא דאמר רבא לקמן (דף ו.) ולדקה מיחייב עלה לאלתר ה"מ דקיימי עניים אבל לא מיחייב לדורי בתריהו כל זמן שלא עברו שלשה רגלים והא דפרין פשיטא ומשני מהו דתימא הואיל ועניינא דקרבנות כתיב עד דעברו עליה שלשה רגלים בקרבנות היינו אפילו היכי דקיימי עניים ואין לפרס דהא דקאמר עובר לאלתר היינו עשה כדאשכחן באחריני דברגל אחד עובר בעשה דע"כ הוה ליה למימר עד דעבר עליה רגל אחד בקרבן:

ומעשרות. כגון מעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני ומה שקבע עליהם הכתוב זמן ביעור דכתיב (דברים יד) מקצה שלש שנים תוציא וגו' ותנן בפרק ה' (מ"ו) דמעשר שני ערב יום טוב הראשון של פסח של רביעית ושל שביעית היה ביעור להתם אע"פ שלא הפרים חייב להפרים ובלבד שבאו לעונת מעשר

ואיבעית אימא מנלן דאחמיץ מהכא שנאמר ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו, מאי שגל אמר רבה בר לימא כלבתא. ואסיקנא לעולם שגל מלכתא היא ורבה בר לימא גמרא גמיר כו'. **איבעית אימא** מנא לן דאחמיץ דכתיב עד כסף כברין מאה ועד חמר בתין מאה וגו', מעיקרא בלא קיצותא והשתא בקיצותא כול'. ירושלמי: מה בין דאמר מניסן מנינן למאן דאמר מתשרי מנינן,

א"ר יונה [6] שטרות היו יוצאין, נפק שטר מלוה וכתוב ביה באייר שנה שנייה למלכות פלוני, [מכר מכירה במרחשוון וכתב בה שנה שנייה למלכות פלוני], מאן דאמר מניסן מנינן ראש השנה למלכים, מלוה קדמה. מאן דאמר מתשרי מנינן [ראש] השנה למלכים, מכירה קדמה. ירושלמי: היו מונין ליציאת מצרים, שנאמר ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת לבני ישראל מארץ מצרים. בנבה הבית, היו מונין לבניינו, שנאמר ויהי מקץ ארבעים שנה אשר בנה שלמה וגו'. לא זכו מנו לחורבן הבית, שנאמר בעשרים וחמש שנה לגלותינו וגו'. לא זכו נתחייבו למנות לאומות העולם, שנאמר בשנת שתים לדריוש בשנת שלש לכורש. **מתני' ולרגלים.** אוקומה רב חסדא רגל שהוא ראש לרגלים, נפקא מינה לנודר. כלומר אם יתנדב אדם ויעבורו עליו ג' רגלים וחג המצות תחילה עובר עליו בבל תאחר. ומני ר' שמעון היא דתניא אחד הנודר וכול', ופשוטה היא עד הרי כאן ארבעה. **תנו רבנן חייבי הדמים והערכים והחרמים והקדושות חטאות ואשמות עולות ושלמים צדקות ומעשרות בכור מעשר ופסח**

ו) לשון הירושלמי כאן כך הוא ל"ר יונה שטרות יוצאות ביניהן לוה מלוה בחייב וכתב בה שנייה למלכות. מכר מכירה במרחשון וכתב בה שנייה למלכות מ"ד מניסן מנינן וכו'. כ"ה בירושלמי.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לקט שכחה ופאה. מייב להניח בשדה א דאי שקיל להו עבר בלא תעשה דכתיב לא תלקט (ויקרא יט) ולא תעוב (דברים כד) ולא תלבט (ויקרא שם) וכתיב (שם) לעני וגר תעזוב ב והיכא דעבר ונטלם מייב להחזיר וליתן דאי עביד לא מהני ג כדלתיתא פ"ק דתמורה ג (דף ו.) ואם לא הפרים פאה מן הקמה מפרים מן העמרים או מן הכרי ואיכא בבל תאחר ועוד יש לפרש דשקל בהיתר כגון דליכא עניים ואז איכא בבל תאחר והא דאמרינן בסוף הזהוב (מולין ד' קלב:) לוי זכע בכיסור לא הוו עניים למשקל לקט אתא לקמי' דרב ששת אמר לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעורבים ולא לעטלפים לא קאמר דליקטו לנפשיה אלא דלא עבר אם כונס בתוך ביתו ומיהו מדפריך התם ממתניתא דאם אין שם כהן שוכר פרה ומביאה ופריך נמי ממתני' דאם אין שם כהן מעלין אותם בדמים ומשני שאני התם דמתיה כתיב בהו משמע דבלקט שכחה ופאה שקיל לנפשיה ד ולפי' קמא קשיא דאי בדאיכא עניים ועבר ונטלם הרי עובר לאלתר בבל תאחר דדוקא היכא דליכא עניים אין עובר בבל תאחר אלא ברגלים אבל היכא דקיימי עניים קא עבר לאלתר כמו לדקה ויש לפרש כגון במלקט לעורב עניים כי הכא דתנן בפ"ד דפאה (משנה ט) מי שמלקט ואמר הרי זה לפלוני עני ר"א אומר זכה לו וחכ"א יתננה לעני המלא ראשון והא דלא תשיב הכא פרט ועוללות כיון דתני הני לא חש להני ה: **ואין צריך לומר חג הסוכות שבו הכתוב מדבר למה נאמר לומר שזה אחרון.** זו היא גירסת הקונטרס והשתא ר' אלעזר ור"ש דורשין בענין אחד אלא דמר סבר שזה גורס ומר סבר שזה אחרון ורבינו חננאל גריס אין צריך לומר בחג המצות שבו פתח הכתוב תחילה למה נאמר לומר שזה ראשון ו: **אלה תעשו לה' במועדיכם.** ומיעוט מועדים גריס ומע"ג דהאי קרא בקרבנות מוסב הוא דכתיב הא כתיב ביה נמי לבד מנדריכם ונדבותיכם:

פז"ר קש"ב. פירש הקונטרס רגל בפני עצמו אחין שם חג הסוכות עליו ורוצה לומר דברכת המזון ותפלה מזכירין שמיני עצרת ולא סוכות וברכה לעצמה פי' בקונטרס שמברכין היו המלך זכר לחנוכת הבית דכתי' בספר מלכים (א' ח') ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך כדתניא בתוספתא דסוכה [פ"ד] י"ט אחרון של חג פיים בפני עצמו זמן לעצמו קרבן שיר וברכה לעצמו שנאמר ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וברכה לוגב וערבה (סוכה ד' מז. ושם) אין משמע כך דתניא התם כשם ששבעת ימי החג טעונים תפלה ודומה להמוא דתפיש ר"מ הבית דהכא ז ורגל לעצמו שטעונה ליה ח וכיון חגגל פיים לענין אבילות משום דאמרי' במועד קטן בפרק בתרא (ד' יט.) הקובר מתו שבעה ימים קודם לרגל בטלה ממנו גזירת שלשים וזימנין דליכא שבעה קודם הרגל ואפי' הכי בטלה ממנו גזירת שלשים משום שמיני עצרת וי"מ עצמו יסד במעריב שלו קודם לזיה ושלשים ידחס כאשר אבלים יעמס ומיהו אי אפשר לומר שידחה לגמרי דהא אמרינן בפרק בתרא דמועד קטן (ד' כד: ושם) יום אחד לפני החג והחג ושמיני שלו הרי כאן אחד ועשרים יום ומהכא דסוכה אין כאן ראיה אם אין ברכה דהכא כי הוה דהתם והתם לא הוה מני לאוקומי בברכת המלך משום דליתיה בשבעת ימי החג שיר אומר ר"מ שהיו אומרים בזית הכנסת מזמור שלש מה שאין בו בכל שאר ימי החג שלא היו אומרים מזמור שלש אלא חציו ביום אחד וחציו ביום אחר כדאיתא בפרק החליל (סוכה ד' נה. ושם) וסימנך דומבה"ר ובמסכת סופרים משמע שהיו אומרים בזית הכנסת למגלת על השמיני ושמא כמו כן היו הלויים אומרים בזית המקדש:

תפשת מרובה לא תפשת. לא דמי להא דדרשינן ט ימים שנים רבים שלשה דהתם ניחא טפי שאם נאמר להוסיף יותר משנים אין לדבר סוף אבל הכא יש לדבר סוף דטפי משמעה לא ומתורת ט כהנים מניא ט ימים שנים יכול ימים הרבה אמר רבי עקיבא כל שמשמעו מרובה ומשמעו מועט תפשת מרובה לא תפשת י ר' יהודה בן בתירא אומר שתי מדות אחת כלה ואחת אינה כלה מודדין במדה כלה ולא במדה שאינה כלה יא אמר רבי נחמיה וכי למה בא הכתוב לפחות או לנעות כו' יב ובריש סוכה (ד' ה: ושם) היא כתובה:

לקט שכחה ופאה כיון שעברו עליהן שלשה רגלים עובר בבל תאחר רבי שמעון אומר שלשה רגלים כסדרן ט **וחג המצות תחלה ר' מאיר אומר כיון שעבר עליהן רגל אחד עובר בבל תאחר רבי אליעזר בן יעקב אומר כיון שעברו עליהן שני רגלים עובר בבל תאחר רבי אלעזר ברבי שמעון אומר** ט **כיון שעבר עליהן חג הסוכות עובר עליהן בבל תאחר מאי טעמא דתנא קמא מכדי מינייהו סליק למה לי למהדר ומיכתב** יא **בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות שמע מינה לבל תאחר** ט **ורבי שמעון אומר אינו צריך לומר בחג הסוכות שבו דיבר הכתוב למה נאמר לומר שזה אחרון ורבי מאיר מ"ט דכתיב** יב **ובאת שמה והבאתם שמה ורבנן** א **ההוא לעשה ורבי מאיר כיון דאמר רב רחמנא אייתי ולא אייתי ממילא קם ליה בבל תאחר ורבי אליעזר בן יעקב מאי טעמא דכתיב** יג **אלה תעשו לה' במועדיכם מיעוט מועדים שנים ורבנן ההוא לכדרבי יונה דאמר** יד **רבי יונה הוקשו כל המועדים כולם זה לזה** טו **שכולן מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו ורבי אלעזר ברבי שמעון מאי טעמא דתניא** טז **רבי אלעזר בר' שמעון אומר לא יאמר חג הסוכות שבו דיבר הכתוב למה נאמר לומר שזה גורם ורבי מאיר ורבי אליעזר בן יעקב האי בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מאי דרשו ביה מיבעי להו לכדרבי אלעזר אמר ר' אושעיא** יז **דאמר ר' אלעזר אמר ר' אושעיא** יח **מניין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה תלמוד לומר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מקיש חג השבועות לחג המצות מה חג המצות יש לו תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה וליקש לחג הסוכות מה להלן שמונה אף כאן שמונה** יט **שמיני רגל בפני עצמו הוא אימור דאמרינן שמיני רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב אבל** כ **לענין תשלומין דברי הכל תשלומין דראשון הוא דתנן** כא **מי שלא חג יום טוב הראשון של חג חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון של חג** כב **תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת אלא למאי הלכתא כתביה רחמנא לחג הסוכות לאקושיה לחג המצות מה**

מכדי מיינייהו סליק. כשאמר הכתוב שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך בחג המצות וגו' מהם היה עולה. כבר כתוב למעלה בענין שמור את חדש האביב שבעה שבועות תספר לך חג הסוכות תעשה לך: **למה לי למיהדר.** ולמיניהו בפרשת חג הסוכות: **שמע מינה לבל תאחר.** דה"ק היו נראין לפניו לשלש רגליכם ולא תבאו ריקם: **אין צריך לומר חג הסוכות.** אף כשחוזרין לבל תאחר לא היה צריך להזכירו שהרי הענין עסוק בו: ה"ג **שבו דיבר הכתוב למה נאמר לומר שזה אחרון.** על שיעבור אותם כסדר הזה: **הכוח לעשה.** המצות עשה עליו להביאו ברגל ראשון: **ורבי מאיר.** אמר לך כיון דאמר ליה רחמנא אייתי ברגל ראשון זהו זמן שקבע לו ואם איחרו מן המועד הוה איחור וממילא קם ליה בבל תאחר: הקישא דר' יוסה במסכת שבועות (דף י.) אילטריך לומר שכל שעירי הרגלים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו דילפינן משעיר דר"מ דכתיב ביה לשאת את עון העדה (ויקרא י): **מניין לעצרת.** דלילו בחג הסוכות ובחג המצות נפקא לן (חגיגה ד' ט.) מוחגותם אותו חג לה' שבעת ימים יכול יהו חוגגין כל ז' ת"ל אותו אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל ז' אם כן למה נאמר ז' לתשלומים שאם לא חג חגיגתו בראשון יקריבנה בשני: **פז"ר קש"ב.** כבר פירשתיו במס' יומא [ד' ג.] ומסכת סוכ' [מח.]. טעון פיים לפר הבא בשמיני ואינו קרב לפי סדר המשמרות שאנו ושלשו בפרי החג חוץ מתמים שאנו ולא שלשו ופר של שמיני אין אחת מאותן שתים מקריבתו אלא כל המשמרות מפיסות. וטעון זמן ורגל לעצמו שאין שם חג הסוכות עליו. וקרבן לעצמו שאין קרבנו כשאר ימי החג שהפרים מתמעטים בהם אחד אחד וזה אינו אלא פר אחד ושאר הימים שני אילים וארבעה עשר כבשים וזה איל אחד וז' כבשים. ושיר לעצמו אין שירו שוה לשל סוכות שאומר על הדוכן ולא נתפרש לנו שירו ובמסכת סופרים ט נמצא שירו הוא למנצח על השמינית. ברכה לעצמה מברכין היו את המלך זכר לחנוכת הבית שנא' (מ"א ח) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך כך מפורש בתוספתא דסוכה (פ"ד ה"י):

טעון

א) [ביצה יט.]. **ב)** [תוספ' דערכין פ"ג ה"ז]. **ג)** [ביצה יט.]. **ד)** [שבועות י.]. **ה)** [ביצה יט.]. **ו)** [ירושלמי פ"ד ה"ב]. **ז)** [חגיגה ח. מ"ק כד.]. **ח)** [חגיגה ח. סוכה מח.]. **ט)** [ביצה כ: חגיגה ט. ו.ח. יומא נ.]. **י)** [חגיגה ט. ו.ח. יומא נ.]. **יא)** [חגיגה ט. ו.ח. יומא נ.]. **יב)** [חגיגה ח. וש"נ]. **יג)** [פי"ט הל' כז.]. **יד)** [ניצין מו.]. **טו)** [בת"כ דכתיב ויקרא טו יז יזוב דמה ימים רבים].

תורה אור השלם

1. שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל זְכוּרֶךָ אֶת פְּנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת פְּנֵי יְיָ רֵיקָם: דברים טז טז
2. כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לִשְׁכְּנוֹ תִּדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה: דברים יב ה
3. אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לְיָי בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנִּדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם: במדבר כט לט

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לקט וכו' **והיכא דעבר ונטלם.** עיין יומא לו: תוס' יומא ד"ה לא לתו דנגלה:

מוסף רש"י

אינו צריך לומר בחג הסוכות. כשהחיל הכתוב להזכיר לשלש רגלים לבל תאחר לא היה צריך לכתוב וכחג הסוכות, כיון שכתוב שלש פעמים בשנה וכתב בחג המצות וכחג השבועות דממילא ידענא דבו היה הכתוב מדבר שבפרשת סוכות הוא עסוק ובו וכתב כתוב זה (ביצה יט). **שזה אחרון.** דבעינן כסדרן (שם). **שזה גורם.** את כל תאחר שאפילו עבר לפני החג, כיון שעבר עליו חג הסוכות עובר (שם). **מה חג המצות יש לו תשלומין כל שבעה.** כדרכינן קראי נחג הסוכות (עי' חגיגה ט.), והוא הדין לחג המצות שהרי אף הוא שבעת ימים (חגיגה יז.). **פז"ר קש"ב.** פיי"ס, ומ"ן, רב"ן, קרב"ן, פי"ר, בר"ס, פיים, לענין פרי החג, כל שבעת ימי החג אין מפיישין עליהן אלא לפי חשבון המשמרות לפי שילדן מקרבין אותן, כדתנן במסכת סוכה (נה.): מי שהיה מקריב פרים היום לא היה מקריב למחר, ופר של שמיני מפיישין עליו אחיהו מן המשמרות יקריבנו (חגיגה יז. וכנ"ל יומא ג. וסוכה מח.) זמן, לנרך בו שהשמיני (שם) רגל, שיש לו שם רגל בפני עצמו ואינו קרוי סוכות (חגיגה שם) שאין שם חג הסוכות עליו (יומא שם) שאין יושבין בסוכה (סוכה שם) קרבן, שאין בהמות קרבנותיו כשאר פרי החג, שפרי החג מתמעטין וסולגין וכבשיהן י"ד בכל יום ואילים שנים וכשמיני פר אחד אל אחד וכבשים כבשים (חגיגה שם וכנ"ל יומא שם) שאינו כשאר פרי החג, דלא"כ היו בו שאם פרים (סוכה שם) שיר, שאין שירו שוה לכל שאר שירות ימי החג, כל שיר ימי החג מדבר מענין גמל מתנות עניים, ואותן של חול המועד מפורש במסכת סוכה (נה. הומבה"ר, ואל שמיני עצרת אינו מענין אמוף ולא פיכנו לנו אחיהו שירו (יומא שם וכנ"ל חגיגה שם), ברכה, את יום השמיני, ומומפפת משמע שמברכין את המלך, וחכי גרסינן לה ברכה בפני עצמו שנאמר (מ"א ח) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך (סוכה שם) ברכה שהיו מברכין נתפלת מי המלך (יומא שם) שנאמר כו ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך (חגיגה שם). המשך בעמוד הבא.

מוסף תוספות

א. תימה מה שייך בל תאחר בלקט שכחה ופאה הא בשדה מנח להו ועניים קא שקלי להו לאלתר, וי"ל דמירתי כגון שעבר ונטלם. תוס' הכל"ש. **ב.** דאפילו לאביי דאמר בפ"ק דתמורה דכל מאי דאמר רחמנא לא תעביד אי עבד מהני בהא מדרה משום דכתיב ביה תעזוב יתירה כדאיתא התם. מי' הכ"ן. **ג.** ואם עיכבו אצלו ג' רגלים עבר גם על בל תאחר. תוס' הכל"ש. **ד.** דאינו חייב ליתנם לאחר מיכן לעניים ואפילו אתו תמן בתר הכיון. רשב"ם. **ה.** משום דאיתנהו בכלל הני. תוס' הכל"ש. **ו.** ונראה פירושו לא היה צריך לומר במנין בתחלה חג המצות שבו פתח הכתוב בסדר מועדות, וכיון שהיה מדבר בחג הסוכות ממנה הו"ל להתחיל מניינו ולכתוב הכי בחג הסוכות ובחג המצות ובחג השבועות. ריטב"א. **ז.** ונראה לר"ת ברכה ברכת המזון ותפלה שמזכיריין את שמיני עצרת. תוס' חגיגה ח. ד"ס פ"ר. **ח.** ליל מוצאי יום טוב האחרון וכל ז' ימי החג טעונין לינה דגמרינן מפסח דכתיב ביה [דברים טז] ופנית בבקר והלכת לאהליך אי אפשר לומר והלכת לאהליך אלא בחוה"מ דבירי"ט חייב בראיית פנים בעזרה. תוס' יומא ג. ד"ה מ"ר. **ט.** כתוס' סוכה ה: ד"ה תפשת כתוב: ועוד מוכח בהדיא בתורת כהנים. **י.** תפשת מרעט תפשת וכו' וזהו פירושו של תפשת מרובה דאם אתה תופש את המרעט אין מוציאין אותו מידך שהמרעט בכלל המרובה אבל באת לתפוש המרובה אומר לך הבא ראיה וטול. שם. **יא.** ורבי יהודה בן בתירה בא ללמוד ממנהג העולם שתופסין את המדה כלה ומניחין את המדה שאינה כלה אף כאן תופסין החשבון המועט שיש לו סוף. שם. **יב.** והלא לא בא לנעול אלא לפתוח אם אתה אומר ימים עשרה או אינו אלא מאה או מאתים או אלף או ריבוא וכשאתה אומר ימים שנים פתחם וכו' ור' נחמיה בא ללמוד מדרך המקראות שלא בא לסתום אלא לפרש והכא גבי תשלומין צריכין כולן לטעמיה של רבי עקיבא. שם.

רבינו חננאל

לקט שכחה ופאה, כיון שעברו עליהן ג' רגלים עובר בבל תאחר, רבי מאיר אומר כול'. מאי טעמא דתנא קמא מכדי מינייהו סליק, כלומר הלא המקרא מפרש המועדים ועולה מהן, היה לו לכתוב שלש פעמים האלה בשנה יראה כל זכורך, למה חזר ופרטן, פסח שבועות וסוכות, אלא ללמד כי אם יעברו עליו ג' רגלים מכל מקום בעניין הזה ולא יביא הנדר שנדר ויקריבנו, עובר בבל תאחר לשלמו. ור' שמעון מאי טעמא, דתניא ר' שמעון אומר למה פתח הכתוב בחג המצות תחלה לומר שזה ראשון. זה הלשון המדוקדק והכי קאמר, מכדי קרא בחג (המצות) [הסוכות] סליק הוה ליה לאתחולי מההוא דקאי עליה, למה ליה למיהדר ולאתחולי מפסח למדכר סדר הרגלים זמנא אחריתי, אלא ללמד שלעולם פסח ראש לרגלים, ולא מחייב בבל תאחר עד שיעברו עליו ג' רגלים וחג המצות ראשון. נמצאו פעמים ג' רגלים פעמים ד'. ושעמא דד' מאיר דמחייב במאחר נדרו אפילו רגל אחד, דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה, שמע מינה כי בעת שיבוא לחוג חייב להביא נדרו ואפילו ברגל ראשון. ורבנן ור' שמעון, ההוא לעשה, כלומר כיון שיעבור ברגל אחד ולא הביא עובר בעשה, ואינו עובר בבל תאחר עד שיעברו ג' רגלים. ושעמא דר' אליעזר בן יעקב שנאמר אלה תעשו לה' במועדיכם, מיעוט מועדים שנים, וחייבתו התורה לעשות נדריו בשני המועדים הראשונים מעת שנדר, ואחר שני המועדים באיזה רגל שיפגע תחלה ולא הקריבו, עובר בשני המועדים ט) הראשונים בעשה, ואם יתאחר יותר עובר בלאו. ורבנן אמרי לך זה המקרא לבדו' ר' יונה בא, דאמר ר' יונה במסכת שבועות פרק ראשון בעניין כפרת השעירים אמר קרא אלה תעשו לה' במועדיכם, הוקשו כל המועדים כולן זה לזה. ושעמא דר' אלעזר בר' שמעון מדכתיב חג המצות חג השבועות וחג הסוכות, ואמר לך לא היה צריך לכתוב חג הסוכות והא מיניה סליק, היה לו לומר בו ובחג המצות ובחג השבועות יראה כל זכורך, בחג הסוכות שכתב למה בא, לומר שזה גורם. משכחת לה לר' אלעזר ב"ר שמעון פעמים שאינו עובר בבל תאחר אלא עד שיעבור עליו ג' רגלים, כגון דאקדשיה קודם חג המצות, ואם הקדישה אחר חג המצות ב' רגלים, ואחר עצרת רגל אחד והוא סוכות, ללמד שאינו חייב לבל תאחר עד שיעבור חג הסוכות ולא יקריבנו. ור' מאיר דנפקא ליה מובאת שמה, ור' אליעזר בן יעקב דנפקא ליה מאלה תעשו לה', במועדיכם, האי קרא בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מאי דרשי ביה. ואסיקנה ר' מאיר ור' אליעזר סבירא להו דכי אתאי האי קרא לאקושי חג השבועות לחג המצות, מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה, אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שבעה. כלומר, מי שלא חג חגיגתו ביום טוב של עצרת יש לו לחוג עד שבעה ימים כחג המצות, דהא כתיב שבעת ימים תחוג וגו', ומה ג) ת"ל תחגונו, מלמד שיום אחרון תשלומין לראשון, מי שלא חג ביום טוב הראשון חוגג כל הרגל וכולו'. אי הכי דמשום אקושי שבועות לחג המצות לתשלומין הוא דאתא, חג הסוכות למה בא, ללמוד מחג המצות

ט) לשון רבינו ל"ש דהא בעשה עובר מיד בבל תאחר. ולאלו דל"ל ואחר שעבר מועד אחד מהמועדים ולא הקריבו עובר בעשה ואם יתאחר אחר שני המועדים עובר בלאו. והדבר ל"ע. **ב)** כ"ה הלשון ג"כ בירושלמי בפ"ח דחגיגה ה"ו אבל עפ"ס ופ"ל אתוגו אותו והוא קבא דוקיקא כ"ד הנאמר נמי חג הסוכות.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מסורת הש"ס

מה חג המצות טעון לינה. לא שילין בירושלים כל ז' ימי הפסח ולאחר ימי הפסח ישכים וילך לו דבכל דוכתי דמרבינן לינה כגון לשמיני עצרת ולבכורים ולפסח שני ולכל הקרבנות בסיפרי בפרשת ראה אנכי לא מרבינן לינה אלא לילה אחד והאי קרא דמייתי בגופיה דפסח כתיב בפרשת ראה הפסח מזבח הפסח בערב וכתיב ובשלת ואכלת ופנית בבקר ומיהו לאו בבקר ממש דהוא י"ט אלא כדפי' בקונטר' דטעון לינה ליל חולו של מועד דבי"ט לא קאמר קרא שהרי הוא יום שמיני לירלות בעזרה וכן חג הסוכות דטעון לינה היינו לילה אחד והאי דמשמע בפ' לולב וערבה (סוכה ד' מז.) גבי חג דאיכא לינה כל שבעה מדלא פריך לינה כל שבעה מי איכא כדפריך גבי זמן היינו שאם לא יבא ברגל בירושלים ביום ראשון רק ביום שני או באחד מימי החג טעון לינה לילה של אחריו וכן אם בא באחד מז' ימי הפסח[א] ומימה[ב] דמיפוק ליה דטעונין לינה משום שלמי שמחה דהיו כל שמונה כדתנן בהלל והשמחה שמונה בפ' לולב וערבה (שם ד' מב:) ואפי' בשאר ימות השנה אם מביא קרבן טעון לינה כדתניא בסיפרי ופנית בבקר והלכת להלך מלמד שטעונין לינה כלומר כל הזבחים דומיא דפסח אין לי אלא אלו בלבד מנין לרבות עופות ומנחה יין ולבונה ועצים ת"ל ופנית כל פינות שאתה פונה מן הבקר והילך ובפסח שני פליגי תנאי בפ' לולב וערבה (דף מז: ושם) ובפרק מי שהיה טמא (פסחים ד' לה: ושם) ובסיפרי מפרש טעמא דמ"ד טעון לינה דהרי הוא כעצים ולבונה וי"ל דמשכחת לה דלא מייתי קרבן ביום שבא לירושלים כגון דשלח שלמיו מאתמול דאתכלין לשני ימים ג ועוד בפ"ק דחגיגה (ד' ח. ושם) אמר (ואוכלת) ושמחת לרבות כל מיני שמחות לשמחה ואמרינן בפ' אלו דברים (פסחים ד' עא.) אפי' בכסות נקיה ויין יפן דבענין אחר לא משכחת לה שמחה שמונה כשחל י"ט הראשון להיות בשבת מאחר דבענין זביחה בשעת שמחה וכי האי גוונא משכחן בירושלמי פרק שני [ו] (דבכורות) דתנן וטעונין לינה ג' [ז] (יונתן) הלא דתימא בשאין עמהם קרבן אבל יש עמהם קרבן בלא כך טעונין לינה מחמת הקרבן ובפ' דם חטאת (זבחים ד' לו: ושם) משמע קלת שטעון לינה ז' ימי פסח שכולם חשובין כלילה אחת גבי הא דתנן ר' טרפון אומר אם ביטל בו מתחילת הרגל יבטל בו כל הרגל ואמרינן בגמרא מ"ט דר' טרפון א"ר יצחק דאמר קרא ופנית בבקר והלכת להלך הכתוב עשאן כולם בקר אחד ואע"ג דלא קיימא הכי דפריך עלה וכי אין פגול ברגל [ד] וכי אין נותר ברגל [ה] מ"מ לענין לינה יתכן שעשאן בקר אחד כשסטיה דקרא לאחר הרגל שוב לביתו וניחא שאתא דשמיני עצרת ובכורים דטעונין לינה בפ' לולב וערבה (סוכה ד' מז.) וכל שאר הקרבנות מתרבו מדכתיב ופנית ולמה הסוכות אצטריך היקישא דאי מופנית הוה אמינא לילה אחת ואתיא היקישא לאשמועינן דאסור לצאת כל שבעת ימי הרגל שכל הרגל חשוב בקר א' כחג המצות וניחא נמי הא דקאמר פ' לולב וערבה (ג"ז שם) דשבעת ימי החג טעונין לינה: **אמרה** תורה מנה ימים וקדש מנה קדש עצרת. כי האי גוונא אמרינן במנחות פרק רבי ישמעאל (ד' סה: ושם) גבי ביתוסים שהיו אומרים עצרת לאחר השבת ואיף לה ר' יהושע מהא דאמרה תורה מנה ימים וקדש מנה ימים וקדש עצרת מה מנה מה חדש שסמוך לניאתו ביכר אף עצרת שסמוך לניאתו ביכר כלומר לביאת חשבונו ביכר מאימתי התחיל למנות דהיינו מתשעה ועשרים יום משעת מולד הלבנה אף עצרת סמוך למנין המשיס ביכר להם יום קבוע שיתחילו למנות בו דהיינו ביום ששה עשר בחדש ממחרת י"ט הראשון שאם ממתינין עד אחר השבת בראשית אין שם ביכר יום קבוע דפעמים שמתחילין למנות בי"ו פעמים בי"ז פעמים בי"ח פעמים בי"ט כמו שפי' שם בקונטרס ור"ת מפרש מה חדש שסמוך לניאתו של חדש ביכר מאי יהיה לאש חדש דמיך דמכסי סיהרא ידעי כולי עלמא שיהיה מולד ולמחר יקדשו ב"ד החדש אף עצרת צריך שיהא ביכר וידוע לעולם זמן קידוש סמוך לניאתו דהיינו אם מתחילין למנות בששה עשר בניסן שיתנו עיניהן כמה הלבנה גדולה בחמשה לחדש וכשראוה בסיון באותה שיעור ידעו שלמחר יתקדש עצרת ופריך התם במנחות (דף סו.) למאי בי"ט אחרון קאי ואתנו עיניהם בשש עשר בסיון וה"ל משולש גרים הכא והתם מנה שנים וקדש יובל [ז] משום דמנה ימים וקדש חדש נפקא לן בפ"ק דמגילה (ד' ה.) מדכתיב עד חדש ימים ימים אתה לחדשים ולא שעות והוא מדרש חכמים ז"ל ולא שייך למימר אמרה תורה אלא בדבר שהלדוקים מודין כי הוא דתני בתר הכי אמרה תורה הבא עומר בפסח ושתי הלחם בעצרת דבהדיא כתיב וכן בפירש יובל כתיב בהדיא וסמוך לניאתו התחלת חשבונו ביכר שלעולם מתחילים למנות למחרת שנת חמשים אף עצרת סמוך לניאתה התחלת חשבונו יהא ביכר שלעולם מתחילים למנות למחרת יום קבוע שזה יהיה למחרת י"ט ראשון ולא יסתנה לעולם וקשיא דמלינו לקמן בפירקין (ד' מח.) אמרה תורה נסכו מים לפני בחג אע"פ שאין הלדוקים מודים בו שרגמוהו באתרוגיהם ולא מסתברא לאלן משום דהתם קאמר מפני מה אמרה תורה ועוד אשכחן (לקמן ד' ז.) דדרשינן עולת חדש בחדשו אמרה תורה חדש והבא מתרומה חדשה [ז] ואין לדוקים מודים בו שהיו אומרים משל יחיד הם מביאים [ח] כדתניא פ"ק דמגילת תענית והתם במנחות מייתי לה מ"מ יש קעד לדבריו דלאפוקי מדבריהם של ביתוסים היה רבי יהושע מביא דרשה זו ואי לא מודו בה מה תשובה היא זו אבל אין למחוק בשביל כן ספרים ועוד גראה דהכי ליף עצרת למנוייה ממחדש דאשכחן לקמן בפירקין (ד' י:) מדיוס אחד בחדש חשוב חדש בשנים יום בשנה חשובים שנה וחדש למנוייה ועוד דאי מיובל ליף כי פריך ואימא עצרת חד יומא מאי קא משני אטו עצרת יומי מינין שבועי לא מינין יובל נמי מינין שנים ושמיטין ואפ"ה הוי לה למנוייה של שנים דהוא מנין מועט [ט] והכי נמי עצרת יומא חד יומא דתפשת מועט תפשת אבל אי ליף מחדש ניחא דהא ליכא לאקשויי ליף מיובל דהא קרבן מקרבן ליף שמקדשין חדש למנוייה להבאת קרבנותיו בדפירש בקונטרס וכי תימא אכתי תפשת מועט תפשת חד יומא כיון דמחדש ליפינן אמרינן עצרת לכל מנוייה עוד י"ל מה חדש סמוך לניאתו ביכר שעה ע"י חשבון השוה מתי יבא שלעולם כשעברו שלשים יום מר"ח מקדשין חדש אף עצרת סמוך לניאתו ביכר ע"י חשבון השוה יש להכיר מתי יבא עצרת שלעולם לאחר חמשים עצרת ולדברי הלדוקים איכא ביכרא שלפעמים יש יומר: **ואי לא אקרביה אדחי ליה.** והרי מיד עובר עליו: **שלמי פסח.** שאבד ונתכפר באחר ואח"כ נמצא הראשון דקרב שלמיו ואותן שלמיו אם עבר שלשה רגלים עובר ובפרק כל הפסולין (זבחים ד' לו.) דמרבה שלמי נזיר ושלמי פסח שנאכלים ליום ולילה פירש שם בקונטר' חגיגת י"ד ולא יתכן דחגיגת י"ד נאכלת לשני ימים ולילה אחד [י] (כדתניא) בפסחים פרק אלו דברים (ד' סט: ושם) ואע"ג דלבן חימא משמע התם (ד' ע.) דנאכלת ליום ולילה איכו ליף מדאיתקש לפסח דדרש זבח חג זו חגיגה הפסח כמשמעו ובפ' כל הפסולים ליף לה מדכתיב תודת שלמיו לכך נראה דבמותר הפסח איירי התם כדפירש בקונטרס האי דהכא וניחא דאתא דאמר בפסחים פרק האשה (ד' פט. ושם) וניתי משום מותר הפסח דמותר הפסח נאכל ליום ולילה היינו מדכתיב תודת שלמיו ומיהו התם פ"ק דזבחים (דף ט. ושם) נמי דרשינן אם כשב להביא פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים הבאים מחמת פסח לא יתכן לפרש אלא בחגיגת י"ד דכל עייני מותר הפסח דרש התם מתלתא קראי חד לעברה שנתו

מה חג המצות טעון לינה אף חג הסוכות טעון לינה והתם מנלן דכתיב [1]ופנית בבקר והלכת לאהליך ות"ק ורבי שמעון (בן אלעזר) תשלומין לעצרת מנא להו נפקא להו מדתני רבה בר שמואל דתני [6]רבה בר שמואל אמרה תורה [2]מנה ימים וקדש חדש מנה ימים וקדש עצרת מה חדש למנויו אף עצרת למנויו אימא עצרת חד יומא אמר רבא [3]אטו עצרת יומי מנינן שבועי לא מנינן והאמר מר [4]מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי ועוד [2]חג שבועות כתיב ופסח בר מיקרב ברגלים הוא [7]פסח זימנא קביעא ליה אי אקרביה אקרביה ואי לא אקרביה אידחי ליה אמר רב חסדא פסח [7]כדי נסבה רב ששת אמר [8]מאי פסח שלמי פסח אי הכי היינו שלמים תנא שלמים הבאין מחמת פסח ותנא שלמים הבאין מחמת עצמן סלקא דעתך אמינא [9]הואיל ומחמת פסח קאתו כפסח

כפסח

[1] [מגיגה ח:] מנחות סה: ע"ש], [2] [מגיגה ח:], [3] [שם: ע"ש מנחות סו. ע"ש], [4] [קדושין ה: סוטה יט: ב"מ מז: זבחים נח. עט: מנחות פג. מולין כב.], [5] [זבחים עט:], [6] [שם], [7] [ל"ל דבכורים], [8] [ויומה כל"ז], [9] [ל"ל כדתנן],

תורה אור השלם

1. וּבִשַּׁלְתָּ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפָנִיתָ בַּבֹּקֶר וְהָלַכְתָּ לְאָהֳלֶיךָ: דברים טז ז
2. וְעָשִׂיתָ חַג שָׁבֻעוֹת לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים טז י

מוסף רש"י

המשך מעמוד הקודם

מי שלא חג יום טוב הראשון של חג. אלא הבא מגיגתו ביום הראשון של חג (חגיגה ט:). ויו"ש האהרון של חג. חוגג שמיני עצרת, ופע"ג דרגל כפני עצמו הוא הוי תשלומין לראשון (שם). **תפשת מרובה לא תפשת.** כל מקום שאמלא שני דרכים אחד תופש מרובה ואחד תופש מועט, טוב לך לתפוס את המועט, שאפילו היה לך לתפוס את המרובה ותפוס את המועט תפיתבך תפיסה, שיש בכלל המרובה המועט, אבל אם תתפוס המרובה והיה לך לתפוס המועט, נמצאת שתפסת שלא כדת (חגיגה יז. ובגי"ז ערבין ד:). בריימתא בתורת הכהנים גבי זבה, ימים רבים (ויקרא טו) ימים שנים רבים שלשה, או אינו אלא רבים עשרה, אמרת כל שאמעו מרובה ומעטו מועט תפסת מרובה לא תפסת, תפסת מועט תפסת. הואיל ולא פירש לך לאיזה מהן, יש לך לתפוס הראשון שנאמעט, אשם לא תתפוס אלא המרובה אני מביאך מהיכן אתה מאמעטו לזה המועט והלא אף הוא נאמעט, כשאמר אינה זבה בתחות מעשרה אני אומר לך והלא אף אלשה נאמעט וכשאמר בשלשה ואני מביאך או אינו אלא עשרה אתה אומר לי אף השלשה נאמעט (חולין קלח.). עד כאן מעמ' הקודם

ופנית בבקר והלכת לאהליך. ביי"ט לא קאמר שהרי הוא יום שחייבו חכמים לירלות בעזרה כדי להבא עולת ראיה, ואי אפשר לומר והלכת לאהליך אלא בחולו של מועד, וקאמרינן בבקר, אלמא הערב לא קאמר אלא בבקר, שנאמר ופנית בבקר והלכת לאהליך, אף חג הסוכות טעון לינה, ובבקר יש לך רשות לילך. פז"ר קש"ב פירוש ב', ברכה שמברכין בו יום שמיני עצרת. וכבר פירשנוהו במסכת סוכה. **תנא קמא** ור' שמעון דמפקי ליה להאי קרא בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות לדרשה אחרינא כדפרשינן כטעמייהו, תשלומין לעצרת כל שבעה מנא להו. דאמרינן נפקא להו מהא דתני רבה בר' שמואל, אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש, כדכתיב החדש הזה לכם ראש חדשים, וכתיב לא יום אחד תאכלון וגלא יומים [ולא] חמשה ימים ולא עשרה ימים, עד חודש ימים, וכתיב החדש הזה, ודרשינן כזה ראה וקדש, כלומר קדש אותו היום, וכו' אלעזר דאמר כתיב [בראשון] באחד לחודש, מדאכתי יום אחד על כו'. הנה מניתה החדש ימים וקדשתה יום אחד. וכן אמרה תורה מנה שבעה שבועות וקדש עצרת, כשם שאתה מונה לעצרת שבועות, כך קדש לה שבוע לתשלומין, שיהיו ימים הללו חשובין כימות החג להקריב קרבן של עצרת, אם לא הקריבו ביום טוב, יקריבנו באלו הימים. ואע"ג דכתיב תספרו חמשים יום, הנה גם לעצרת מונין ימים, האמר אביי מצוה למימני יומי מצוה למימני שבועי. ועוד חג שבועות כתיב. והני תשלומין דעצרת פירושו בפרק אין דורשין בעריות. ואקשינן ופסח בר מקרב ברגלים הוא דקתני בברייתא בכור מעשר ופסח לקט שכחה ופאה, כיון שעברו עליהן ג' רגלים עובר בבל תאחר, והלא אין זמן הפסח אלא בי"ד בניסן בלבד, ואם עבר זמנו אסור לשוחטו לשום פסח בשאר ימות השנה שכבר נדחה. ופריק רב חסדא [6] פסוק ניסבה, כלומר (חותך) [חתוך] זכרו מגו הברייתא. ורב ששת אמר מאי פסח שלמי פסח כולי, ופשוטה היא.

[6] עי' בענין ערך כדי מ' שכתב כפי' ר"ח מכיר ופריק רב חסדא פיסוק ניכים (נ"ל ע"ל פסוק ניכים) כלומר מתוך זכרו מגו הברייתא ע"כ ולכן נ"ל בפירוש רבינו אלן.

עין משפט נר מצוה

יד א סמג עשין רמ: טו ב מיי' פ"ז מהל' קידוש החדש הל' ו סמג עשין ט:
טז ג מיי' פ"ז מהל' ממרים הל' כב סמג עשין ר טוש"ע מ"ח סי' תפט סעי' ו [רב אלפס קוף ע"פ דף קפא]:
יז ד מיי' פ"ה מהל' קרבן פסח הל' ו:

רבינו חננאל

מה חג המצות טעון לינה, כלומר אין לך רשות לצאת ללכת לאהליך לילי כ"ב בניסן אלא בבקר, שנאמר ופנית בבקר והלכת לאהליך, אף חג הסוכות טעון לינה, ובבקר יש לך רשות לילך. פז"ר קש"ב פירוש ב', ברכה שמברכין בו יום שמיני עצרת. וכבר פירשנוהו במסכת סוכה. **תנא קמא** ור' שמעון דמפקי ליה להאי קרא בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות לדרשה אחרינא כדפרשינן כטעמייהו, תשלומין לעצרת כל שבעה מנא להו. דאמרינן נפקא להו מהא דתני רבה בר' שמואל, אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש, כדכתיב החדש הזה לכם ראש חדשים, וכתיב לא יום אחד תאכלון ולא יומים [ולא] חמשה ימים ולא עשרה ימים, עד חודש ימים, וכתיב החדש הזה, ודרשינן כזה ראה וקדש, כלומר קדש אותו היום, וכו' אלעזר דאמר כתיב [בראשון] באחד לחודש, מדאכתי יום אחד על כו'. הנה מניתה החדש ימים וקדשתה יום אחד. וכן אמרה תורה מנה שבעה שבועות וקדש עצרת, כשם שאתה מונה לעצרת שבועות, כך קדש לה שבוע לתשלומין, שיהיו ימים הללו חשובין כימות החג להקריב קרבן של עצרת, אם לא הקריבו ביום טוב, יקריבנו באלו הימים. ואע"ג דכתיב תספרו חמשים יום, הנה גם לעצרת מונין ימים, האמר אביי מצוה למימני יומי מצוה למימני שבועי. ועוד חג שבועות כתיב. והני תשלומין דעצרת פירושו בפרק אין דורשין בעריות. ואקשינן ופסח בר מקרב ברגלים הוא דקתני בברייתא בכור מעשר ופסח לקט שכחה ופאה, כיון שעברו עליהן ג' רגלים עובר בבל תאחר, והלא אין זמן הפסח אלא בי"ד בניסן בלבד, ואם עבר זמנו אסור לשוחטו לשום פסח בשאר ימות השנה שכבר נדחה. ופריק רב חסדא [6] פסוק ניסבה, כלומר (חותך) [חתוך] זכרו מגו הברייתא. ורב ששת אמר מאי פסח שלמי פסח כולי, ופשוטה היא.

מוסף תוספות

א. וי"כ כן הוא דאי לינה כל ז' אם כן מאי קאמר שמיני רגל בפני עצמו לגבי לינה הלא כל שאר ימים שלפניו נמי טעונין לינה אלא ודאי יום ראשון ושמיני טעונין לינה ולא יותר. תוס' פסחים לה: ד"ה טעון. ב. ולמה לי למילף מחג המצות. תוס' הרא"ש. ג. ונראה לי דאפי' הביאן הוא בעצמו ערב י"ט הרי לן ערב י"ט ביום הבאת קרבנו. שם. ד. אם שחט ע"מ לאכול למחר אינו פיגול. רש"י שם. ה. אם הותיר בשר חטאת למחר אינו נותר דחד יומא הוא. שם. ו. היה קשה להרב רבינו משולם היכן אמרה תורה למנות ימים לקדש חדש. תוס' מגיגה יז: ד"ה אמרה תורה. ז. אף על פי כי אותה דרשה אינה פשוטה. שם. ח. שהיחיד מתנדב ומביא תמיד. שם. ט. ואין מקדשין שבע שנים כמו שבע השמיטות. תוס' הרא"ש מגיגה יז: